

80/4

INFORMACE O CHARTĚ 77

říjen 1982

Dokument Charty 77 č. 29/82 /Dopis Charty 77 k pokračování madridských jednání/	1
Dokument Charty 77 č. 30/82 /Dopis Charty 77 k zrušení polského odborového svazu Solidarita/	3
Oprava chybného textu z minulého čísla INFOCHU	4
Dopis kardinála Tomáška redaktoru Katolických novin	4
Dopis evang.faráře Milana Balabána redakcím Kostnických jisker, Českého bratra a Křestanské revue	5
Dopis Jaroslava Šabatý Mezinárodnímu výboru proti represi	6
Dopis Nataši a Kárla Bartoškových presidentu republiky	10
Dopis E.Witkovské Ústřední odborové radě	11
Dopis Šesti občanů presidentu republiky	13
Chvála žen, které odmítly sklonit hlavu /Předmluva Jiřího Lederera k německému vydání "Dvanácti rozhovorů" Evy Kantúrkové	13
Z dopisu Ivana Jirouse	17

Informace o Chartě 77, vydává nezávislá redakční skupina
 Anna Šabatová, Praha 2, Anglická 8

Dokument Charty 77 č. 29/82 /Dopis Charty 77 k pokračování madridských jednání signatářů helsinského závěrečného aktu konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě/

Vládě ČSSR

V Praze dne 22. října 1982

Obracíme se k Vám jménem občanů usilujících o to, aby orgány našeho čs. státu respektovaly svůj podpis na Závěrečném aktu konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě /ZA KBSE/ z Helsink a dodržovaly vůči všem občanům závazky, zásady a normy stanovené řádně ratifikovanými Mezinárodními pakty o lidských právech.

Charta 77 vznikla jako odpověď československých občanů na výzvu, kterou představuje ZA KBSE; smyslem jejího již několikaletého úsilí je, aby principy, obsažené v ZA KBSE vešly do života i v naší vlasti.

Podebně jako mnozí další obyvatelé naší republiky jsme s pozorností četli v projevu ministra zahraničních věcí ČSSR ve všeobecné rozpravě Valného shromáždění Spojených národů dne 7.10.82 slova o zájmu naší vlády, aby nadcházející obnovená schůzka učastníků ZA KBSE v Madridu, "probíhala v duchu konstruktivního dialogu" a "potvrdila pokračování procesu detente", aby "skončila úspěšně v nejkratší době přijetím obsažného a vyváženého závěrečného dokumentu".

S tím nelze nesouhlasit. Odpovídá to konec konců a podhůtum a návrhům, jež mluvčí Charty 77 vyjádřili v dopise adresovaném Vám v předečer zahájení madridských jednání 17.9.1980 a znova před obnovením madridské konference 22.2.1981.

ZA KBSE je velmi důležitá a smysluplná událost, která může napomoci důstojnému životu i bezpečné existenci lidstva. Jsme stoupenci mírové koexistence. Věříme, že ZA KBSE může přispět k dosažení těchto cílů. Právě jakožto občané země, která koncem 30. let katastrofálně doplatila na snahu po míru za každou cenu, víme, že slovo mír není zdaleka jednoznačné. Může sloužit propagandistické rétorice, zakrývání velmocenské rozpínavosti, pohrdavé nadvládě nad lidmi a duchovnímu ujařmení, může sestát nálepou pro spolčení mocných vůči bezmocným. Může být též výrazem rezignace, vzdání se lidském důstojnosti a výrazem výprodeje všech lidských hodnot ve jménu sobecké sebezáchovy.

Hovoří-li představitel čs. vlády o vývázonosti připravovaného závěrečného dokumentu, o nejž v nastávající fázi madridského jednání hlavně půjde, znamená to, že uznává, že v něm má najít výraz každý ze základních principů mírového soužití a spolupráce, jak je definoval ZA KBSE z Helsink. Týká se to tedy také závazků učastníků všech respektovat základní práva a svobody všech svých občanů, jak jsou deklarovány ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v Mezinárodních ~~právách~~ paktech o lidských právech. Finální těchto umluv, kterými jsou vlády zavázány občanům svých států, deklaruje právem ZA KBSE jako neopomenutelnou, nutnou součást opravdového mírového soužití a spolupráce. Dosavadní jednání jak v Bělehradě, tak v Madridu však ukázala, že není shoda mezi učastníky, pokud jde o obsah a realizaci právě tohoto principu, zřetelně vyjádřeného v ZA KBSE. Domníváme se proto, že přinosem právě naši země na KBSE by měl být důraz na to, že učinit slovo mír jednoznačným jen tehdy budou-li státníci i řadoví občané pojmat a utvářet mír najen jako příměří mezi státy, nýbrž jako takový život uvnitř států, kde by prioritními hodnotami byly svoboda, lidská důstojnost, odpovědnost a obětavost pro druhé a ucta k pravdě. Mírové snahy státníků se stanou věrodnými teprve tehdy, budou-li doprovázeny a předcházeny mírovým vztahem vlád k vlastním občanům, založeným na oboustranném respektu k zákonům a právu. Napětí mezi státy se může neutralizovat, nebudou-li latentním zdrojem konfliktů napětí mezi vládou a učími a ovládanými libovile a nespolehlivost občanským kontrolorakétné moci, která nerespektuje ani zákony, které sama ~~zákony~~ vydává, a od níž se nelze tudíž nadít, že by dodržovala jakékoli dohody, natož mezinárodní. Domníváme

se proto, že by naše delegace v Madridu přispěla k "duchu konstruktivního dialogu", požadovaného naší vládou, kdyby pomohla tomu, aby závěrečný dokument mezinárodního zasedání obsahoval mimo jiné závazek všech zúčastněných vlád důsledně plnit Mezinárodní paktu o lidských právech a do dohodnuté lhůty uvést s nimi v plný soulad svůj právní řád i praxi svých orgánů, zejména bezpečnostních a justičních. Učinnosti takového dohodnutého závazku by jistě napomohlo ustavení koordináčního orgánu KBSE, jenž by sledoval plnění a byl ve styku s občanskými iniciativami, vzniklými a působícími ve většině učastněných zemí jako projev skutečnosti, že nejen vlády, ale i lid těchto zemí se chce aktivně účastnit udržování a rozšiřování vymožeností, obsažených v ZA KBSE. Není pochyby o tom, že jedním z předpokladů pro "nepřetržité a tvůrivé rozvíjení celoevropského procesu, nastoupeného v Helsinkách", jak o něm hovořil představitel československé vlády ve VS OSN, je vytváření a zvyšování vzájemné důvěry mezi účastněnými státy. Mezi opatření, způsobilá k tomu, a ke zvýšení věrohodnosti mírových slov i gest vlád v očích domácí i světové veřejnosti patří nesporně důkazy důsledného dodržování všech zásad i závazků, stanovených v ZA KBSE z Helsink. Nejvýrazněji a nejpůsobivěji prokáže skutečnou mírovou vůli vlád respektování práv i svobod vlastních občanů.

V tom směru by pozici naší delegace v Madridu i věrohodnost mírové politiky naší vlády podstatně posílilo, kdyby:

- a/ byli neprodleně propuštěni z vězení a zrušen rozsudek nad občany, kteří požadovali důsledné plnění závazků převzatých československou vládou podpisem ZA KBSE z Helsink a kteří poukazovali na případy konkrétního porušování citovaných závazků: jsou to např. J.Adámek, J.Bárta, R.Battěk, V.Benda, O.Bednářová, Z.Čeřovský, J.Dolista, J.Duka, M.Frič, J.Grunterád, V.Havel, R.Hložánek, J.Hrabina, M.Hýbek, Š.Javorský, I.Jirous, J.Krumpholc, J.Litomiský, Fr.Lízna, D.Němcová, P.Pospíchal, G.Povala, G.Rempf, R.Smahel, Fr.Stárek, Dr.Trojan, P.Uhlí, A.Zlatohlavý a další;
- b/ bylo zastaveno trestní stíhání či policejní šikanování a existenční diskriminaci občanů a jejich rodin za to, že se v souladu s ústavou dožadují plnění a dodržování principů ZA KBSE z Helsink, požadujícího respektování práv a svobod občanů učastněných vládami; týká se to např. těchto občanů: J.Běliková, J.Hájek, I.Havel, O.Havlová, ing.Holomek, J.Hořec, Z.Jičínský, E.Kantúrková, M.Kusý, K.Kyncl, L.Lis, V.Malý, J.Mlynářík, J.Müller, J.Němec, Jan Ruml, Jiří Ruml, J.Savrda, J.Siklová, M.Simečka a další.
- c/ vedoucí státní orgánů plnily důsledně své ústavní povinosti podle čl.29. ústavy vůči občanům, požadujícím dodržování uvedeného principu a upozornujícím na jeho porušování;
- d/ federální shromáždění, vláda a generální prokuratura přistoupily k věcnému objektivnímu přezkoumání platných zákonů v duchu ZA KBSE i mezinárodních paktů o lidských právech, především trestního zákona i zákona o SNB, jakož i zásad praxe justičních a bezpečnostních orgánů, a přízpůsobily je závazkům, jež na sebe vzal prezident republiky i vláda podpisem mezinárodních dokumentů, sloužících věci míru a spolupráce mezi státy; považujeme za učelné, kdyby v tomto směru použil generální prokurátor /nebo jiná oprávněná instituce/ hlavu 6 ústavy ČSSR o ústavním soudu, který však ještě nebyl uveden v činnost.

Jak uvedli mluvčí Charty 77 v dokumentech dřívějších i letošních, např. v dokumentu č. 15 z r.1978, jakož i v dokumentech č. 12 nebo č. 22 z r.1982, jsou učastníci této občanské iniciativy hotovi spolupracovat konstruktivně s příslušnými orgány při takovém díle, potvrzujícím opravdovost vůle Československa přispět věci míru a bezpečnosti v Evropě i ve světě.

Dr.Radim Palouš
mluvčí Charty 77

Anna Marvanová
mluvčí Charty 77

Ladislav Lis
mluvčí Charty 77

Dr.Jiří Hájek
člen kolektivu mluvčích Charty 77
Dr.V.Benda - mluvčí Charty 77 /t.č. ve vězení/
ing.R.Battěk - mluvčí Charty 77 /t.č. ve vězení/

x x x x x x x x x x x x x x x x

Dokument Charty 77 č. 30/82 /Dopis Charty 77 k zrušení polského odborového svazu Solidarita/

Polští velvyslanectví, Praha
Světová odborová federace, Praha

V Praze dne 9.listopadu 1982

Dne 10.1.1980 byla uzákoněna existence polského odborového svazu Solidarita. Pokrokový svět letos vzpomíná druhé výročí této významné události. V letošním roce bylo však zákonné schválení tohoto a všech dosavadních odborářských seskupení anulováno jejich zrušením, čímž byla postavena vážná překážka emancipační aktivitě polského dělnictva a lidu.

"Solidarita" vznikla jako výraz lidového hnutí za nezávislou odborovou organizaci, která měla hájit zájmy polských pracujících, a to nikoli jako protest proti polské komunistické straně a proti socialismu v Polsku, nýbrž v souladu se spontánními tužbami po společenské obnově a dokonce i v zájmu nově se ustavující státní reprezentace. To vše znova zdůraznujeme - na základě legalizovaných dohod, které byly uzákoněny příslušným způsobem.

Nová legální, nezávislá a samosprávná odborová organizace si v krátké době vyrobila uznání a autoritu, o čemž svědčí i to, že dosáhla počtu asi deseti milionů členů. Její význam přesáhl hranice Polska: jako novou významnou mírovou iniciativu ji s nadějí přijaly odborové ustředny všech politických zaměření i další organizace, včetně řady komunistických stran. Zrušením legalizovaného odborového svazu Solidarita byly opět oddáleny naděje na vytvoření rozumných a všeobecně přijatelných sociálně-politických podmínek nejen v Polsku samotném, ale i v celé Evropě, neboť tento čin neprospěl konstruktivnímu dialogu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, obnovované v těchto dnech v Madridu.

Charta 77 jejímž posláním je bránit lidská práva, vyslovuje znepekojení nad touto situací, v níž rozhoduje nikoli respekt k hlasu lidu a tedy k základním občanským právům, nýbrž vojenská síla. Tento fakt působí nejen uvnitř polských hranic, kde vytváří evzdušní tlživější než přede dvěma lety tím, že je zbaveno tehdejších nadějí, nýbrž proniká i do ostatních zemí východního bloku, neboť otevírá cestu represivnímu aparátu na úkor politických řešení: preferuje násilí před rozumným jednáním. Přízrak padesátých let vstupuje do let osmdesátých střední Evropy.

Charta 77 považuje za svou povinnost upozornit všechny lidé dobré vůle na toto aktuální ohrožení.

dr.Radim Palouš
mluvčí Charty 77

Anna Marvanová
mluvčí Charty 77

Ladislav Lis
mluvčí Charty 77

Jiří Dinstbier
člen kolektivu mluvčích Charty 77

x x x x x x x x x x x x x x x x

Oprava chybného textu z minulého čísla INFOCHU

Redakce se omlouvá za nedopatření, k němuž došlo v zářijovém čísle INFOCHU. Uveřejněný text k situaci vědeckého výzkumu v ČSSR nebyl signován mluvčími Charty 77 jakožto dokument, nýbrž byl pouze přílohou k dosud v INFOCHU nepublikovanému dopisu k vědeckému výzkumu. Uveřejněný text byl přílohou zaslanou příslušným institucím k uvaze a veřejnosti k diskuzi. Jeho autorem ani spoluautorem není nikdo z mluvčích Charty 77.

dr.Radim Palouš
mluvčí Charty 77

Anna Marvanová
mluvčí Charty 77

Ladislav Lis
mluvčí Charty 77

x x x x x x x x x x x x x x x x

Dopis kardinála Tomáška redaktoru Katolických novin

Dr.Fr.Hochman, ved.redaktor KN
Sněmovní 9, Praha 1 - Malá Strana

Pane kanovníku,
vedoucí redaktore "Katolických novin"!

Obracím se přímo na Vás jako na vedoucího redaktora "Katolických novin", a to jako ordinář, v jehož diecézi KN vychází. Ve funkci vedoucího redaktora KN máte největší odpovědnost za nápln tohoto jediného náboženského týdeníku, který je určen pro naše věřící, a nikoliv pro kněze.

Jeho rozsah je minimální, neboť má pouhé tři listy. Velmi to kontrastuje, když uvážíme, jaké možnosti mají u nás jiné časopisy. U nás vychází většinou ve značnějším rozsahu a s bohatým vybavením 30 deníků, 281 týdeníků, 173 čtrnáctideníků a 381 měsíčníků, tedy celkem 865 ks periodického tisku! /Lid.demokracie z 28.listopadu 1976/.

A tento náš naprosto nedostačující tiskový prostor pro naše věřící je soustavně omezován zprávami kněžského sdružení "Pacem in terris". Jsou to zprávy, které věřící vůbec nezajímají. Přímo je to však uráží, když "Katolické noviny", které jsou pro ně a mají omezený prostor, uveřejňují na pokračování podrobné referáty z jejich schůzí.

Proti tomu jsem jménem svým i ostatních ordinářů na adresu redakce KN nejednou protestoval, ale bezvýsledně. Avšak po vydání "Prohlášení o některých sdruženích nebo spolkách všem příslušníkům klérku zakázaných" z 8.března t.r. je naprostě neunesné, aby noviny, které mají titul "Katolické", přinášely zprávy o činnosti kněžského sdružení, na které se vztahuje zákaz vydání kongregací pro klérus.

Bylo proto zcela absurdní, že "Katolické noviny", které dosud vycházejí se schválením církve, přinesly v čís. 28 ze dne 11.července nepodepsaný článek s titulem "Ve věrné službě církvi a vlasti". Zvedlo to vlnu oprávněných protestů, které dosud dostávám z různých míst jak od věřících, tak i od kněží. Proto jsem napsal sekretariátu PIT v tom směru dopisy ze dne 18. června, 15. července a 6. září.

S největší závažností proto Vám znova připomínám a zdůrazňuji, že noviny, které mají titul "Katolické", musejí důsledně zachovávat liniu Církve římskokatolické a její nejvyšší hlavy, jinak by nadále nemohly mit ani schválení církevní, ani by nemohly mit titul "Katolické".

To je zcela elementární případ kázně, která musí být důsledně dodržována nejen ve straně politické, ale i v každém společenství vůbec. A ve smyslu, ještě vyšším to platí v oblasti Církevní.

V křesťanském společenství

Frant.kard.Tomášek
arcibiskup - metropolita
pražský, primas český

Na vědomí:
Kreditelství České katol.Charity a ordinářům ČSSR.

Dopis evang.faráře Milana Balabána redakcím Kostnických jisker, Českého
bratra a Křesťanské revue.

Redakce Kostnických jisker
Praha 2, Ječná 19
k rukám prof.dr.A.Molnára

Redakce Křesťanské revue
Praha 2, Ječná 19
k rukám prof.dr.Jos.Smolíka

Redakce Českého bratra
Praha 1, Jungmannova 9
k rukám dr.Jos.Hlaváče

Bratři,

můj dopis se dotkne otázky velice ožehavé. Prosím, abyste mé upozornění vzali nejen na vědomí, ale i na svědomí. Nastal totiž čas, aby se poukázalo na zahnbující jevy diskriminačního charakteru také "v domě božím" - nejen ve společnosti všebec. Naše církev českobratrská evangelická /sbory, presbyteri, členové, ale i seniorátní výbory a sama synodní rada/ si už skoro zvykla na to, že bratři a sestry s kritickým přístupem k některým záporným jevům v naší společnosti mají být co do vlivu omezováni, ba blokováni i uvnitř samotné církve. Přitom zapracovala neobvykle důkladně autocenzura institučně odpovědných církevních činitelů, a tedy i redaktorů našich církevních časopisů. Prostě: Dělá se tu víc, než se žádá; zmínění "kritičtí bratři" jsou vsažováni do těsnější izolace, než příslušné správně mocenské orgány předpokládají. To se týká také /jak naznačeno/ p u b l i k a č n í c h možností.

Zdá se, jako by kdosi rozdělil naši církev na církev publikující a nepublikující. Nelze se zbavit dojmu, jako by se v našich časopisech usadila /skoro by se dalo říci uvelebila/ určitá skupina lidí, která pořád píše a do všeho. Objeví se leckdy články a studie dobré, jaderné a fundované. Někdy se však zdá, jako by si autoři, kteří mají oficiální pouvoir k publikování, musili své úvahy násilně vymýšlet; není cítit spár živé uderné podmanující teologické noetiky. A přitom jsou tu ti, kteří m a jí c o říci. Ale kdosi je zastrčil do kategorie církve nepišící. Jistě, redaktori mají právo pozvat "své" autory, přizvat toho či onoho, může i /tu a tam/ oslyšet hlasu některých, kteří se také dožadují slova. Sotva však mohou zcela bezostyšně ignorovat skutečnost, že jsou n a p e ř á d odmítáni autoři, kteří jsou v tom či onom tématickém oboru či okruhu /teologie, filosofie, biblická filologie a noetika, sociologie, poezie atd/ mimořádně pevní v kramflekách.

Někteří z těchto - církvi diskriminovaných - autorů už ani formálně nežádají o slovo, poněvadž se vytvořilo kolem možnosti církevně publikovat n e d ý c h a t e l n é /racionálně neprostupné/ o v z d u š i.

Jiní bratři jsou občas utěšováni, že se snad přeci jednou podaří něco z jejich tvorby uveřejnit, snad pod pseudonymem, nebo i pod jménem jiné autorský známé osoby. Ale i to je šálení. Do hry tu vstupuje specifické evangelické pokrytectví, nebo malomyslné či chytře prokalkulované obavářství. Někdy se přitom nešetří ani pomluvačními slinami dezinformačního rázu. Z oficiálních církevních míst se například troskí výroky o "ušmudlaných papírcích" některých bratří. Tato d i s k r i m i n a č n í m l h a leží nad evangelickými církvemi u nás už zhruba deset let. Strach z neúchvaly vrchnosti je tu nepřijemně přehnaný. Jen v církvi českobratrské evangelické je to několik desítek autorů, jimž je našimi evangelickými redakcemi přiscouzeno "pisemně mlčet"!

Argument /slyšitelný i za hradbu jakoby neutrálního mlčení/, že tito musí mlčet, aby tamti mohli mluvit /tedy aby aspoň n e k d o měl možnost písemného projevu/, je noeticky, politicky i mravně kluzký, a proto teologicky nesériezní. Tento diskriminační praxi poškozuje evangelickou církev u nás nejen umíčované autory. Tyto podivné, teologicky pokřivené praktiky zasahují i č t e n á ř e , a to církevní i necírkevní. Je nemálo zvidavých a hledajících zájemců o evangelický tisk a i mimo instituční val církve. Znemožňují-li redakce toliku autorům říci své

slovo, prokazují tím c e l ē církvi u nás medvědí služby. Čtenářská obec je mystifikována. Předstírá se jí, že na stránkách našich evangelických časopisů hevoří v zastoupení autorskými individualitami celá církev; přitom si vzala slovo jen j e d n a č á s t evangelické ekklésie. Principiálně hodnoceno je tedy počinání redakcí evangelických listů s e k t á ř s k é . Toto sektářství žije z konstelace poměrů a má tedy nepřeslechnutelný přízvuk mocenský. Vidím v tom jeden ze zřetelných dokladů n o v é h o k o n s t a n t i n i s m u , , který by se v naší církvi rád etabloval.

Prosím, zamyslete se, bratři redaktoři, nad tímto povážlivým stavem. Užíváte-li ve svých vlastních článcích tolikrát a tak sytě jména Kristova a zapřísaháte-li se téměř Duchem svatým a tak často a rádi píšete o nejrůznější diskriminaci ve světě /nikoli však u nás/, zeptejte se ve svých srdečích, co tomu říká vzkříšený Ježíš, pokud může s Vámi zasedat v redakční radě.

S nadějí Milan Balabán, českobr.evang.farář m.s.l.

Na vědomí: Synodní rada českobr.církve evangelické
Komenského bohoslovecká fakulta

x x x x x x x x x

Dopis Jaroslava Šimaty Šabaty Mezinárodnímu výboru proti represi

Comité international contre la répression
Président Jean Jacques Marie
61, rue Beaubourg
75 139 Paris Cédex 03
France

Vážený pane předsedo,

dovzěděl jsem se, že můj vězněný zet Petr Uhla se ohrazuje stížností na porušení zákona proti rozsudku, který byl vynesen nad ním a dalšími představiteli Charty 77 v roce 1979 pro údajné podvracení republiky. Připomínám, že to byl proces s Výborem na obranu nespravedlivě stíhaných /zkratka VONS a podle soudu spisů trestní věc Ing. Petra Uhla a spol./ a že spolu s Petrem jsou dosud ve vězení spisovatel Václav Havel a matematik Václav Benda.

Nemám přístup k textu Petrovy stížnosti. Ale mohu si snadno představit, jak se na ni bude reagovat. Není to totiž zdaleka první stížnost tohoto druhu. Podávali je totiž mnozí jiní a sám jsem ji podával rovněž. A vždy bezvýsledně. Mám proto dobré důvody obrátit se Vaším prostřednictvím na mezinárodní demokratickou veřejnost a upozornit znova na hlubší právně politický význam a základ věci.

Pišu pod bezprostředním dojmem zprávy, že naši polští přátelé Kuroň, Michnik, Lipski, Litynski, Wujec a snad i další byli obviněni z pokusu o násilné svržení státního zřízení ve své zemi. V zápětí poté oznámila Jelena Bonnerová v Moskvě, že sovětské skupiny obránců lidských práv, jež vznikly po konferenci v Helsinkách, končí svou činnost, téměř všichni jejich členové se octli ve vězení...

Stížnost Petra Uhla je s těmito událostmi spojena hlubokou vnitřní logikou. Už proces s VONSEM, jímž u nás v jistém smyslu vyvrcholilo ne-přátelství k Chartě 77, a tím i k nejvýznamnější československé pohelešinské iniciativě, byl pociťován jako součást politiky, která "ducha Helsinki" umrtvuje. Totéž platí o nejnovějším polském vývoji. A Jelena Bonnerová dokonce usoudila, že sovětské "helsinské skupiny" tehotu duchu dokonce přežily.

Komuník ze setkání Gustáva Husáka a Jánose Kádára z poloviny září zdůraznuje, že v nynější napjaté mezinárodní situaci má mimořádný význam pokračovat v mezinárodním dialogu v duchu Závěrečného aktu helsinské konference. Není však žádným tajemstvím, že právě tomuto dialogu málo prospívá, že o demokracii, demokratických právech a svobodách a národní nezávislosti se mluví různými jazyky. Vím velmi dobře, jak komplikovaný problém to je. Ostatně už Všeobecná deklarace lidských práv OSN vyzvedává nesmírný význam stejného chápání těchto práv a svobod pro dokonalé splnění přijatých závazků a od té doby uplynulo mnoho vody. Avšak právě v naší době se problém vyhrocuje a dostává nový rozměr, neboť je stále zjevnější, že rozvoj nezávislých občanských, odborových, mirových i politických iniciativ v zemích, jež se deklaruji jako socialistické, je nezastupitelnou komponentou životního evropského zájmu o demokracii a mír - o demokratický mír.

Trvalým průvodcem těchto iniciativ v naší zemi je právně politický spor o to, co je, a co není podvracením republiky /československé/. V popředí přitom stojí spor o výklad § 98 tr. zákona ČSSR /o podvracení/. Na jeho základě byli odsouzeni nejen Ing. Petr Uhí a spol. v roce 1979. Tento paragraf přišel ke slovu mnichokrát. Shodou okolností stál na počátku této řady rovněž proces s Ing. Petrem Uhlem a spol. Bylo to v roce 1970, když byla odsouzena skupina mladých odpůrců nedemokratického řešení československé krize z konce šedesátých let. Už tenkrát byl požadavek společenské samosprávy kvalifikován jako útok proti socialistickým základům republiky. Všechny pozdější závažnější konflikty vyvěrající z neuspokojivého řešení československé krize byly řešeny převážně na základě tohoto paragrafu. Jako podvratná byla úředně napadená i Charta 77, která se postavila proti této nespravedlivé represivní praxi.

V souvislosti s procesem s Jiřím Ledererem v roce 1978 jsem rozhorem judikatury Nejvyššího soudu ČSR dokazoval, že tato praxe je protiustavní. Tehdejší argumenty nebudu opakovat, ale neztratily nic na své aktuálnosti. Opíraly se sice o soudní výroky z první poloviny sedmdesátých let, ale výkon československé soudní pravomoci se ani potom nezměnil, "duch helsinek" se naší jurisdikce nedotkl. Průkazně to demonstruje oficiální komentář k trestnímu zákonu z roku 1980. Vysvětlivky k judikatuře § 98 tr. zákona navazují na předhelsinskou praxi dokonale a systematicky.

Podle tohoto Komentáře je zvlášt nebezpečnou podvratnou činností ideologická diverze /proloženo v úvodním textu/. Vyznačuje se především dezinformací, polopravd, zveličováním některých chyb a nedostatků za účelem znevažování leninských principů socialismu; tato činnost se údajně maskuje zájmem o "zdokonalení" /uvzory v textu/ socialismu, ale jejím pravým cílem je především napadat vedoucí ulohu KSČ, zpochybňovat marxismus-leninismus, podněcovat nacionalismus atd.

Mimořádem: V červenci se právě v Praze vyslovil představitel FKS Maxime Gremetz pro socialismus demokratický a samosprávny neboli pro socialismus takovými znaky, jenž byl v Československu /a nejen zde/ odmítnut jako ustřední pojem takzvané ideologické diverze. M. Gremetz hovořil o boji za demokracii ve všech oblastech společenského života ve Francii jako o strategii pro francouzské komunisty závazné a v souladu s její logikou se přimlouval za reformy ve východoevropských zemích; a to i za demokratické politické reformy.

Jednání československého občana, jež odpovídá duchu těchto tezí, vykazuje však z hlediska justiční a bezpečnostní praxe československých úřadů přinejmenším znaky trestné činnosti, není-li ovšem kvalifikováno přímo jako trestné. A to jsem citoval teze z oficiálního jednání delegace FKS s delegací KSČ, přičemž vztahy mezi oběma stranami, což bylo potvrzeno právě v těchto dnech, se rozvíjejí uspokojivě.

Absurdnost? Ostatně citovaná judikatura absurdnost na absurdnost přímo vrší. Jak se například rozezná zveličování chyb a nedostatků od snahy kriticky rozpozнат a důsledně překonat jejich příčiny? Jak se

rozezná ve své podstatě spravedlivá kritika, ale nikoliv kritika ve všem všudy pravdivá a objektivní, od polopravdy? Co je opravdové, a co jen domělé zdokonalování socialismu? Jak se určují kritéria socialismu, leninských principů, marxismu-leninismu a takpodobně při všeobecně známých ideologických rozporoch uvnitř socialistického a komunistického hnutí? Kdo je ve všech těchto otázkách nejvyšším soudcem? Státní bezpečnost a justice? Represivní orgány? Tyto orgány "vedené stranou"?

Za zmínsku stojí ustanovení podle něhož lze přisoudit podvratný charakter i otevřený dopisům adresovaným odpovědným československým místům, jejichž opisy "jsou předávány dopisovatelům, popřípadě jiným orgánům imperialistických" /cituji podle Komentáře k trestnímu zákonu, Praha 1980, str. 404; k uvedené stránce se pojí i přecházející citace/.

Budí snad údiv, že se tu mezi úlohou akreditovaných dopisovatelů a úlohou "orgánu imperialistických mocností" /tedy nepřátelských veličin/ klade rovnitko? Ale proč ne? Ignoruje-li se nezávislé kritické mínění občanů ve vlastní zemi, proč by se mělo brát v úvahu demokratické veřejné mínění za jejich hranicemi? Odvozovat nepohodlné mínění občanů z nepřátelské ideologie a z aktivity imperialistických diverzních center je ovšem pohodlnější. A pak je taky ze zcela logického postihu nejméně pochodlných kritiků jako agentů těchto center. Lze je ovšem cejchovat i jako pretějšky západoevropských teroristů /u nás to postihlo právě Petra Uhla/.

Je odsouzeníhodné, že vystupují-li tyto nejhorší účelové propagandistické způsoby, jež přecházejí v psychologickou válku proti vlastním občanům, v právnickém rouše. Bohužel to není náhoda. Smysl judikatury, již kritizuju, je chránit oficiální politiku před občanskou nespokojeností, společenskou kritikou, jakoukoli oponicí. Nejde tu, jak se tvrdí, o hodnoty chráněné ústavou. Naopak. Všechny demokratické ustanovení postuláty se znehodnocují právně sofistikým výkladem ustanoveního principu vedoucí ulohy komunistické strany. Tato strana určuje politiku vlády, kritizovat tuto politiku je tedy útokem proti její vedoucí uloze zakotvené v ústavě.

Jednoduché. Je primativní. S tím efektem, že s ústavy se činí právně nezpůsobilý dokument. Postuluje se monopol politické moci jedné strany a nemůže tedy platit, že všechna moc pochází z lidu. Československá ústava hovoří o praci jíci lidu a navíc kodifikuje vedoucí ulohu dělnické třídy ve společnosti. Ale to absolutně nic nemění na tom, že zdrojem moci i podle této ústavy je všechn lid /všichni pracující, všichni občané, všichni dělníci/ a nikoli komunistická strana. I tato

strana musí být podřízena lidu. Práva, jež svrchovanému lidu patří, si nemůže osobovat žádná politická strana, ať se nazývá jakkoli a prohlašuje o sobě cokoli, byť i má svou vedoucí politickou ulohu zakotvenou v ústavě.

Jestliže se odvolávám na platnou ústavu, pak to neznamená, že ji považuji za dokonalou a nezměnitelnou. V roce 1968 musela být doplněna o ustanovení zákona o federativním uspořádání republiky; tímto zákonem byl právně kodifikován požadavek, který byl dletoho považován za protiústavní. Ke škodě věci nebyl tenkrát navržen a prosazen ještě jeden ustanovení zákon, jenž by čelil manipulaci s pojmy demokracie a socialismus a zjednal by jasno v celém systému výkonu moci. Nejasností je zde víc než dost. Charta 77 ve svém základním prohlášení právem konstatauje, že nástrojem omezení a potlačení řady občanských práv je systém faktického podřízení všech institucí a organizací ve státě politickým direktivám aparátu vládnoucí strany a rozhodnutí mocenských vlivných jedinců; že ústava ČSSR a ostatní zákony a právní normy neupravují ani obsah, ani tvorbu a aplikaci takových rozhodnutí, že jsou často ústní, občanům vesměs neznámá a jimi nekontrolovaná...

Před námi se otevírá široké pole pro demokratické politické reformy, nichž hovořil představitel Francouzské komunistické strany.

Tento úkol se nevyřeší prostou revizí jednoho procesu. Ale jeho řešení může tak začít. Je jistě chvályhodné, že během letošního jara se

vrátili z vězení i poslední z těch našich druhů, na něž byla na jaře 1981 /po zadržení Vašich dvou kmenjanů na československých hranicích/ uvalena vazba. Proces s nimi se snadno mohl změnit v reprízu procesu s VONSEM. Jen osoby by se změnily, na lavici obžalovaných by tentokrát seděl i bývalý ministr zahraničí dr. Jiří Hájek.

Máme-li věřit dnešnímu ministru zahraničí, v Praze se žádny politický proces nechystá. Anebo přesněji: V dohledné době se nechystá žádny větší proces se známějšími představiteli československé opozice. Avšak propuštění, o nichž jsem se zmínil, nebyli zproštěni obžaloby a jiní zůstávají ve vězení. Nebyl odčiněn rozsudek nad Rudolfem Battěkem, který nelze nazvat jinak než mstivý. Nebude odčiněn ani tím, bude-li mu dovoleno odejít do exilu před skončením výkonu trestu. Potřetí je vězněn Ivan Jirous a hrozí mu nějtěžší žalář. V létě byl odsouzen mladý fělník Petr Pospíchal pro údajné pobuřování, a to už podruhé, tentokrát na půl druhého roku. Ve vězení jsou Jan Litomiský, František Lízna a další, které osobně neznám.

Nasnadě je otázka: Nebylo prohlášení dr. Bohumila Chňupka na tiskové konferenci ve Vídni jen diplomatickým tahem? Pro leckoho jistě: Akutní nebezpečí "kontrarevoluce" v Polsku pominulo, opozice byla postižena procesy a vlnou nucené emigrace, na ledopad se chystá návštěva československého prezidenta v Rakousku, která musela být před rokem odložena...

Avšak prostí lidé vkládali do Závěrečného aktu helsinské konference rovněž naději, že vlády východoevropských zemí změní přístup k otázce občanských a politických práv a projeví v této věci skutečnou velkorysost. Operuje se formulí o komplexním chápání závazků z Helsinek. Není prý přípustné vytrhávat jednu otázkou /otázky lidských práv/ z celku. Budíž. Ale necht se formule o komplexním pojetí Závěrečného aktu helsinské konference neklade před tím nadějím velké většiny evropského lidu po obou stranách hranice, která ho stále ještě nešťastně rozděluje. Pro nás kontinent by bylo velkou úlevou, kdyby nastal čas uvah, jež si kladou vyšší cíle. Nás lid by byl bezpochyby šťastný, kdyby to byla vláda československé republiky, jež by o komplexním pojetí helsinských závazků a principů začala uvažovat v novém a konstruktivnějším duchu. Byl by to dobrý příklad pro situaci, která v nejednom ohledu připomíná slepo uličku. Stačí vzpomenou vídeňská jednání o odzbrojení ve střední Evropě.

V Polsku se mluví o dialogu a národním dorozumění, ale právě nyní tam vrcholí nepřátelství ke KSS-KORU a k demokratické levici všebec. Československá vláda by prokázala vskutku státnickou prozíravost, kdyby v takové chvíli projevila iniciativu odsunující definitivně stranou obdobné nepřátelství k Chartě 77. Každý krok směrem k dialogu s občany, kteří jsou vyřazení z veřejného života jako podvrátné anebo aspon potenciálně podvratné živly, by byl důležitým krokem nejen k ozdravění našich společenských a politických poměrů; byl by to zároveň projev vpravdě mezinárodní mírové iniciativy.

Vážený pane předsedo, Antonie de Saint-Exupéry napsal, že nové pravdy a nové naděje se vždy rodí ve sklepích utisku. Dopis rukojmímu, z něhož cituji, byl napsán uprostřed druhé světové války, uprostřed nejhlušší krize pořádků, které vzešly z první světové války. Prožíváme stále intenzivnější krizi pořádků, které vzešly z druhé světové války, uměle rozdělily nejen Německo, ale celou Evropu a její lid a dnes vyvolávají přízrak třetí světové války s nevypočitatelnými důsledky.

V souvislosti s polskou krizí se opět tvrdí, že jedinou zárukou bezpečnosti a nezávislosti národů je politický systém, který se vytvořil v naší části Evropy po druhé světové válce. Ale stále více lidí spojuje své naděje na mír s reformou tohoto systému, s překonáním všeho, co udržuje při životě vojensko-politické bloky.

Jsem proto zcela zajedno s těmi, kdo vidí v internacionální solidaritě kategorický imperativ doby. Prostí lidé všech národů si skutečně chtějí podat ruce navzdory všem ideologickým a vojenským zákopům studené války. Jejich solidarita je pravým opakem snah o revizi výsledků druhé světové války ve smyslu starých dobyvačních politik. Je to solidarita všech, kdo se vymanili a vymanují ze starých nacionálních nepřátelství a odmitají jakýkoliv utlak.

Mezinárodní výbor proti represi, jemuž, pane Marie, předsedáte právě Vy, symbolizuje tuto solidaritu už svým názvem. Proto se ve věci Petra Uhla, Václava Havla, Václava Bendy a všech dalších vězněných druhů a přátel obracím na Vás. Tato věc zasluzuje plnou Vaši podporu.

Přál bych si však z hloubi duše, aby se ohlas na tuto výzvu neomezil jen na občanské i oficiální kruhy ve Vaší zemi /nevyjímaje komunistické ministry a jejich stranu/, ale aby překročil francouzské hranice, aby byl korunován kladnou odezvou i na odpovědných místech v Československu. Jsem přesvědčen, že vážnost mé země by tím nesmírně získala.

Jaroslav Šabata
Křížkovského 43
603 00 Brno
ČSSR

Brno, Septembre 1982

X X X X X X X X X X

Dopis Nataši a Karla Bartoškových presidentu republiky

Dr. Gustáv Husák
prezident ČSSR
Praha - Hrad

Vážený pane prezidente,

nejraději bychom s Vámi mluvili osobně a pozvali Vás třeba k nám, ale bohužel to teď není možné. Navíc křeslo, v němž jste u nás v květnu 1968 seděl a stoleček, u něhož jste si povídali, jsou už spolu s jinými vězmi odstěhovány do Francie a ve skoro vystěhovaném bytě není už zrovna útulno.

Máme prostou a stručnou žádost: budte tak laskav a přimluvte se, ať nás co nejrychleji postaví v Československu před soud. Žádá to totiž Krajský odbor pasů a víz Praha jako podmínu pro vyřízení našich žádostí o vystěhování do Francie, kam už odjela matka, manželka i sourozenci, děti.

Jsme trestně stíhání už téměř rok. Nejen my si myslíme i dobře víme, že jde o vykonstruované a platným československým zákonům neodpovídající obvinění. Už jsme Vám o tom - každý zvláště - psali.

Obracíme se současně na naše kamarády a známé v zahraničí i doma, na představitele levicových a demokratických sil, aby se za nás u československých úřadů taky přimluvili a žádali: Postavte už konečně ty Bartošky před soud! Chtěli bychom totiž naši rodinu, Suzette, Veroniku a Ivana, aspoň příští rok vidět a žít s nimi.

Vzhledem k tomu, že jsme na naše dva dopisy z července a září, adresované osobně Vám, vážený pane prezidente, nedostali odpovědi, pokiádáme tento dopis za soukromý do 13.11. tr. Pak z něj, po našich zkušenostech musíme bohužel udělat dopis otevřený. Jedině tak máme totiž naději, že se k Vám naše žádost dostane - v Praze či ve Vídni.

S přáním dobrého zdraví

Karel Bartošek
U Santošky 9, Praha 5

Nataša Bartošková
Dne 3. Listopadu 1982

X X X X X X X X X X

Dopis E. Witkovské Ústrední odborové radě

Ústredná rada odborov
Kontrolné oddelenie
P r a h a 3

Věc: Váš přípis zo dňa 11.10.1982 resp. 1.10.1982 - oznámenie

Odbory by mali hájiť záujmy pracujúcich. To je krásna teória a úbohu prax ste preukázali. Dna 14.10.1982 som obdržela v jednej obálke 2 dopisy a to z 1.10.1982 v ktorom mi oznamujete, že Sekretariát URO na svojom jednáni dňa 20.9.1982 rozhodol moju stážnosť uzavrieť tiež po odborevej linie. Tiež to, že so mnou bolo osobne prejadnané uznesenie Sekretariátu URO a na ďalšiu korešpondenciu nebude reagované. Pozvali ste ma na Okresnú odborovú radu na 4.10.1982. V druhom dopise s datumom 11.10.1982 ste vzhľadom nato, že som sa do Sp.N.Vsi nedostavila, zasiali rozhodnutie URO s ktorým som bola osobne oboznámená. Chcete tvrdiť, že odbory hájia záujmy pracujúcich? Keby ste boli čestne prípad prešetrili, boli by ste odhalili nepopisateľný podvod. Skutočnosť je však taká:

V septembri roku 1969 poukázala som na nedostatky, ktoré boli na závode tak rozšírené a to v úctihodnej sume, že ohrozili už aj moj sverený úsek /Bytové hospodárstvo/ a v Žiadnom prípade som to dopústila nemohla.

S hospodárskou kriminalitou som nechcela mať nič spoločného. Šetrením boli tieto nedostatky dokázané. Kedže do prípadu boli zapletení ľudia, ktorí mali byť vzorom morálnej čistoty a neuprosného dodržiavania zákonov, potom sa preukázalo, že boli právym opakom a požívali moc a právo, tak bolo potrebné tento prípad zamilčať. Hodný je výrok predsedu Okresnej kontrolovej a revíznej komisie KS, ktorý povedal, že Witkovská má pravdu, ale keby sme jej dali za pravdu by museli 9 padnúť. Teda 9, ktorí podkopávali zákonnosť bolo treba zachrániť a osobu, ktorá mala uetu k zákonom treba bolo zničiť. Bolo preto potrebné ma odstrániť.

K 1.1.71 som obdržala výpoved pre zníženie stavu administratívnych pracovníkov a nesplnenie kvalifikácie /chytro zrušili funkciu bytového hospodára a po roku ju znova utvorili/. Zrejme bolo miestny zrušené preto, aby mi mohli dať výpoved. Prípad som žalovala a 31.5.71 súd vyslovil rozsudok v moj prospech po predchádzajúcom náležitom preskumanií celého prípadu. Kedže závod súd prehrel, v ten istý deň v predsiene Okresného súdu v Sp.N.Vsi obdržala som odkaz, že dostávam politickú výpoved. Tak sa aj stalo. Ešte rozsudok nenadobudol právoplatnosť, obdržela som dna 15.7.71 ďalšiu výpoved k 1.11.71. Tá skutočnosť, že som povedala NIE k hospodárskej kriminalite, bola označená ako politický zločin /neuveriteľná skutočnosť/ bolo zotrvanie v pracovnom pomere nežiaduce. Kedže obvinenie bolo vymyslené, žiadalo som, aby som bola za svoje činy braná k zodpovednosti. Tak by mi bolo potrebné obvinenie dokázať, pretože aj tomu najväčšiemu zločincovi treba preukázať jeho previnenie a podľa toho určiť výšku trestu. Boli si toho vedomí, že sa tým odhalí celý podvod a tomu bolo treba zabrániť. Prípad som žalovala. Sudca Okresného súdu v Sp.N.Vsi mi povedal, aby som žalobu vzala zpäť, pretože súd nie je oprávnený jednať v politických veciach. Neurobila som to, pretože som bola toho názoru, že pokial súd nemôže v tejto veci jednať, tak nech mi to vráti z vlastnej iniciatívy. No nestalo sa tak. Dna 2.11.71 bolo prvé pojednávanie, ktoré bolo odročené z dôvodu predvolania svedkov. Malí byť predvolaní členovia pochovanej skupiny. Na to KV KSS odkázal súdcovi až sa to uskutoční, hrozí mu stranický trest. Na ďalšom pojednávaní boli prítomní už iba vedúci závodu, predseda ROH a predseda ZO KSS. Na tomto pojednávaní som žiadala, aby mi bolo povedané, ktorá je tá skupina, jej členov, čo urobila a od koho dostávala príkazy. Sudca sa začal brániť, že to nie je politický proces. Vedúci závodu začal polemizovať čo nemalo ani začiatok ani konec. Vyzvala som ho znova, aby sa vyjadril konkrétnie k mojej otázke. To urobit nemohol a ja som viac slovo nedostála

a súd skončil v moj neprospech, pretože preňho bola platná iba výpoved podpísanou stranickou organizáciou, kedže sa si nemal možnosť overiť vieryhodnosť, pretože vraj nemal právo sa miešať do stranických vecí. Proti tomuto rozsudku som sa odvolaala, Krajský súd potvrdil rozsudok nižšieho súdu z tých istých dôvodov, že sa nemôže miešať do stranických záležitostí. Po súdnom pojednávaní mi prokurátor Krajskej prokuratúry v Košiciach povedal, že tu vec si musím dať do poriadku ien cez stranické orgány. Rozhodla som sa zajst na Krajskú bezpečnosť, kde som požiadala, aby proti mne zaviedli trestné stíhanie. To se ale neuskutočnilo, pretože by bol vyšiel podvod. Obracala som sa na KV KSS a ÚV KSS, tie sa odvolali na súdy. Dala som stažnosť na Generalnu prokuratúru a Najvyšší súd v Bratislave, odkiaľ som obdržala odpoved, že nenašli žiadnu závadu v rozsudku. Vybraťa som sa osobne na Generalnu prokuratúru a tam mi povedali, to isté, ako prokurátor Krajskej prokuratúry v Košiciach, že súdy nemajú právo sa miešať do politických vecí. Kedže súdy sa odvolají na stranické orgány a tie zase na súdy, učinila som dotaz na Federálnu vládu a Federálne zhromaždenie v Prahe, že kto má vlastne povinnosť mi toto obvinenie preukázať. Na to som dostala odpoved, že jedine stranické orgány sú oprávnené. Znova som učinila dotaz na ÚV KSS, nič som nedocielila. Vybraťa som sa osobne na ÚV KSS a Federálne zhromaždenie. Po prečítaní mojej výpovedi sa mi opýtali, čo som to vlastne urobila, ved mi hrozí trestné stíhanie. Ked som sa preukazala, že som o toto tr. stíhanie požiadala, zamkli.

Dôvody vylúčenia z KSC som sa prakticky dozvedela z výpovedi, pretože sa v nej odvolali na rozhodnutie OV KSS, ktorým ma vylúčili z KSC. Nutno tu treba zdôrazniť, že mna základná členská schôdza nevylúčila, naopak bola proti mojmu vylúčeniu a hoci len jej toto právo prináleží, ale OV KSS ma vylúčil v čase, ked som ležala v beznádejnom stave v nemocnici. Chcela som si overiť správnosť dôvodov výpovede, preto som sa opýtala na OV KSS na dôvod vylúčenia. Odpoved som dostala prípisom zo dňa 19.7.72 citujem: Vašež žiadosti zo dňa 6.7.72 o vysvetlenie dôvodu vylúčenia zo strany Vám oznamujeme, že tuto záležitosť vybavuje Ústredná kontrolná a revízna komisia v Bratislave. O výsledku budeťe vyrázumenná. Podpis: Herich Karol, predsedá OKRK KSS. Tu je namieste poznámka. Vylúčil ma OV KSS a dôvod vylúčenia mimá udal ÚV KSS. Po viacerých dotazoch a stažnostiach obdržala som konečnš odpoved z ÚV KSS zo dňa 9.10.74. Citujem: "...pokud se týká Vašeho vyloučení z KSC bylo zjištěno, že pohnutkou k Vašemu vstoupení do strany bylo, že máte důvěru ve stranu vedenou A. Dubčekem. Do KSC jste také podala přihlášku nikoliv v říjnu 68, ale v srpnu 68. Po stranické linii byl Váš případ ukončen a proto se věci nebude me dále zabývat." Tu je ten podvod a Švejkovský čin. Za exkluzívne zneužívanie moci sa požívá dôvera s ktorou sa hazarduje. Mne OV KSS dôvod vylúčenia nemohol udal a odvolať sa na vyššie orgány. Pokial mi ÚV KSS dôvod udal, ten sa vobec nestotožnuje s tým, čo som dostala vo výpovedi. Bolo by sa muselo zaviesť tr. stíhanie a tým by bol vyšiel celý podvod. To sa predsa nemohlo priпустiť. Toto som däcielila, že som nedopustila žiadne nedostatky na mojom sverenom úseku. Nechcela som byť kriminálnym živlom, tak som sa stala politickým. Aj povinnos má svoje výnimky a tie potvrzuju pravidlá. Pretože som povedala NIE k hospodárskej kriminalite bolo toto označené za protisocialistické, protištátne a protistranické konanie a z toho dôvodu som ztratila dôveru všetkychas moje zotrvanie na závode bolo nežiaduce. Kto štát zničí hospodársky, ten ho zničí aj politicky. V mene strany a štátu sa podrýva zákonnosť a moc sa zneužívá za účelom osobného zisku. So zákonmi sa manipuluje ako na trhu. Nie je to kompromitujuca ubohá skutočnosť pre predstaviteľov štátu, ked označujú osobu za politického zločinca len preto, že nepodporoval hosp.kriminalitu? Nepodporovali ste svojim konaním hosp.kriminalitu? Keby ste boli čestne prípad prešetrili na tento podvod by ste boli museli poukázať. Prípad ste len oddalovali, ale nie ukončili. Treba sa pravde dívat rovno do očí.

S pozdravom Eleonóra Witkovská

055 66 Smolník, okr. Sp.N.

Ves

Dopis šesti občanů presidentu republiky / žádost o propuštění Ivana Jirouse a dalších politických vězňů

Pane presidente!

Dleho jsme váhali komu tento dopis adresovat, až jsme se nakonec rozhodli obrátit se přímo na Vás, na hlavu tohoto státu, tj. na osobu s velkou pravomocí a odpovědností.

Jak jistě víte, proběhl nedávno soudní proces s Ivanem Jirousem a jeho kamarády. Padly na něm šokující rozsudky trestu odnětí svobody, Ivan Jirous byl dokonce jako "recidivista" poslán do III. nápravně-výchovné skupiny. Zde, v každodenním - a mnohdy rizikovém - kontaktu s pachatelem nejtěžších kriminálních zločinů, se má tedy podle minění soudu několik let napravovat. Zdá se nám to, mírně řečeno, prapodivné - takto "výchovávat" člověka, který se provinil jen hledáním hlubšího a opravdovějšího smyslu bytí, člověka, který již celou řadu let aktivně napomáhá k udržení kontinuity pravé kultury v našem národně.

Ve Škole jsme se kdysi učili, že v době občanské války ve Španělsku se říkalo: U Madridu se bojuje za Prahu. Máme dojem, že dnes, bojujeme-li za osvobození Ivana Jirouse a všech dalších politických vězňů u nás, bojujeme i sami za sebe. Je to proto, že procesy, jako byl tento mají, kromě toho, že jsou tragedií přímo pro "obviněného", ještě další negativní dopad. Protože jsou zde pod pláštíkem "porušení zákona" souzeni lidé v podstatě za své přesvědčení, je podle našeho názoru hluboce podkopáváno vědomí právní jistoty a důvěra ve spravedlnost v tomto státě u velké části veřejnosti. Proto jsme se rozhodli požádat Vás, abyste se vahou svého úřadu zasadil za propuštění všech našich politických vězňů a použil svého vlivu ke skončení honů na čarodějnici.

Zůstáváme s pozdravem

Na vědomí: Charta 77
Výbor na obranu nespravedlivě
stíhaných
Amnesty International

Ivan Lamper
Dana Lamperová
Ing. Pavel Dudr
Bohumil Obdržálek
Irena Obdržálková
Stanislav Devátý

X X X X X X X X X X X X X X X

Chvála žen, které odmítly sklonit hlavu / předmluva Jiřího Lederera k německému vydání "Dvanácti rozhovorů" Evy Kantúrkové/

Dvanáct rozhovorů Evy Kantúrkové s Jarmilou Bělíkovou, Olgou Havlovou, Jiřinou Hrábkovou, Věrou Jirousovou, Marií Rút Křížkovou, Martou Kubíšovou, Eliou Ledererovou, Danou Němcovou, Gertrudou Sekaninovou-Čakrtovou, Annou Sabatovou, Libuší Šilhanovou a Zdenou Tominovou vyšlo pod názvem "Sešly jsme se v této knize" v kolínském nakladatelství INDEX v roce 1980. O rok později ji - s titulem "Dvanáct žen z Prahy" - vydalo knihu pařížské nakladatelství "MASPERO" a letos vyšla v mnichovském nakladatelství LANGEN-MÜLLER německá verze, nazvaná "Nežádoucí občané".

1.

Podle mého názoru jsou tyto rozhovory se ženami jednou z nejpozoruhodnějších knih, které se v posledních letech v české literatuře objevily. Setkalo se dvanáct žen a třináctá autorka jim kladla otázky. Tak tato kniha obsahuje třináct ženských osudů. Osudů, které se ukončením této knihy neuzavřely. Osudů, které podle zvyklostí země, v níž byly rozhovory vedeny, se dále odvíjejí.

Když se tento týž svazek objevil v zahraničí, byla jeho autorka - Eva Kantúrková - podrobena výslechům státní bezpečnosti. Vyhrožovali jí, pokud tato kniha vyjde v kterémkoliv cizím jazyce, že ji zavřou. A zavřeli. Začátkem května 1981, spolu s mnoha jinými. Ve chvíli, kdy píšu tyto řádky, se Eva Kantúrková nachází už sedm měsíců za mřížemi ruzynské věznice na okraji hlavního města Československa. Má za sebou výslechy, během nichž se chovala obdivuhodně. Čeká na svoje odsouzení, a to i přesto, že dosud v rukou neměla svůj obžalovací spis.

Spolu s Evou Kantúrkovou byli m.j. zatčeni novinář Jiří Ruml a jeho syn Jan, kteří se nacházejí ve stejném vězení. Manželka a matka obou - Jiřina Hrábková - jedna z dvanácti žen ve svém rozhovoru řekla: "... naše rodina tvoří tým, který už něco vydrží". Nyní se svým mladším synem Jakubem zůstává doma sama. Nepřestali být týmem i přesto, že byli mocí pány od sebe odtrženi. Muž Olgy Havlové, spisovatel Václav Havel, je stále ještě ve vězení, muž Anny Sabatové, Petr Uhl, rovněž tak.

Dvě z dvanácti žen byly donuceny odejít a žijí nyní vzdáleny od svých přátel, vzdáleny od toho těžkého života, který však přesto byl i jejich životem: Zdena Tominová v Anglii, Elzbieta Ledererová v Německu.

2.

Nevím, kolikátá je tehle kniha Evy Kantúrkové, ale literatura se nepočítá na množství děl. Jedenapadesátiletá autorka začala svou životní dráhu jako angažovaná novinářka a komunistka, která se však v průběhu let 1956-1968 v komunistické straně zkłamala a nakonec z ní odešla. V šedesátých letech zaměnila žurnalistické pero za literární a napsala řadu pozoruhodných románů a novel: Smuteční slavnost, Po potopě, Nulový bod, Pozůstalost pana Abela. V sedmdesátých letech se objevily romány Černá hvězda a Pán věže, knihy, které už v Československu nesměly být uveřejněny.

Když jsem v letech 1975-76 sestavoval z výpovědí šestnácti českých spisovatelů svou knihu "České rozhovory", rozmlouval jsem také s Erou Kantúrkovou. V této knize jsou některá místa, k nimž mám mimořádný vztah, protože ve zhuštěné formě vyjasnuji náš život a osud našeho národa. K nim patří i postřehy Evy Kantúrkové, která mi vyprávěla o své chalupě v jižních Čechách a o tamních venkovanech. Rekla o nich m.j. "... jak ty lidí začínám poznávat, zjišťuji cosi, co mě zaráží, ale o čem si zároveň říkám, zda v tom není kus naděje. Jsou to lidé inteligentní, sečtěli, světaznali, lidé značné kultury, výteční hospodáři, lidé šikovní a schopní, s vyhraněnými názory, a jednou věci mě udivují: v celém podtónu jejich jednání zaznívá přesvědčení, že se nedá jít hlavou proti zdi. Většinou si v padesátých letech zažili své, do druzstva byli věhnáni nevybíravě, a když mi líčí své tehdejší postoje a i když komentují události dnešní, je to stále ta jedna věc: moudrý ví, kdy má sehnout hlavu a poddat se. Tento názor má ovšem každý roduvěrný Čech, je to dějinami vypěstovaná vlastnost malého a otloukaného národa, který dokázal přežít na nejzažší výspě slovanství, ale jestli to leckde vyznívá jako nepříliš sympathetic chytráctví, tam je to součást jejich trochu věcné, ale jinak přísné mravnosti. Uhnout před silou není v jejich představě nečestné, ale naopak, každý opačný postoj považuje za bláznivinu, nerozum, který není zcela normální. Morální je zachránit se, nemorální je dát se zničit. A tak se tu vyčlenují vedle sebe dva základní možné postoje a zřejmě národ, jaký je náš, potřebuje obojí. I ty, kteří přežijí se skloněnou hlavou, i ty, kteří odmítají hlavu sklonit a dají tak smysl tomu přežití."

Eva Kantúrková odmítala a odmítá svou hlavu sklonit. A proto prožívá, co právě prožívá.

3.

V našich dějinách představují paděsátá léta zcela vyhraněný pojem. Je to dokonce terminus technicus, který se běžně používá v hovorové řeči. Paděsátá léta, to u nás znamená - justiční vraždy, pracovní tábory, politické pronásledování, likvidaci církve, ponižování lidí, svévoli politické policie.

Je to epocha - jak mnozí říkají - která představuje temné období v našich dějinách. A toto temno způsobila komunistická strana, které v roce 1946 věnovala většina obyvatelstva důvěru, přes čtyřicet procent hlasů ve volbách. Ke komunistické straně se hlásila podstatná část české inteligence, především spisovatelé a umělci, i mnoho mladých intelektuálů. Ti všichni byli přesvědčeni, že komunistická strana je ona společenská síla, která nás povede do jakéhosi ráje na zemi. Místo toho nás tato společenská síla uvrhla do "padesátých let".

Tato léta znamenala však současně u mnoha komunistů i začátek vystřízlivění. Začínalo otázkami po kořenech toho zla. Odhalení Stalina a jeho zločinů v roce 1956 bylo počátkem, vechou tohoto procesu pak představovala noc na 21. srpna 1968, sovětská invaze do Československa a následná okupace naší země. Tehdy začala léta sedmdesátá, nová etapa. Už bez justičních vražd a tábory, tyto otevřené metody pronásledování byly zaměněny nesrovnatelně jemnější sítí technik a metod státní bezpečnosti. Desítky tisíc lidí postihl zakáz výkonu povolání z politických důvodů. Vznikaly početné seznamy zakázaných umělců, spisovatelů, vědců a novinářů. Desítky tisíc rodin musely změnit dosavadní způsob života, mezi nimi také mnoho rodin dělnických. Sedmdesátá léta začala rokem 1968, kdy Češi a Slováci mohli říci nahlas, jak myslí a cítí. Tuto dobu pojmenovali západní novináři Pražským jarem. Sovětská invaze přišla jako opožděný mráz, který rozkvetlé květy pokryl ledem.

Vládnoucí moc padesátých let se dostala k veslu po - pro komunisty tak úspěšných - volbách v roce 1946 a po převratu v únoru 1948, kdy rozmetala oposici. I když se jednalo o nedenokraticky uchvacenou moc, zdálo se však, že se tak dělo z vůle lidových mas. Vládnoucí moc sedmdesátých let začala se sovětskou invazi a okupací. Povstala jednoznačně z cizí vůle, z vůle Kremlu a první, co musela udělat, bylo umlčet nezávislé mluvčí veřejnosti. To byl první krok k postupné pacifikaci obou národů - Čechů a Slováků.

Všechny literární a společenskopolitické časopisy, které doposud něco znamenaly, byly likvidovány. Před velkou částí spisovatelů se uzavřely dveře do nakladatelství, před početnými výtvarníky se uzavřely galerie a výstavní sály. Mnozí vynikající učitelé museli opustit školy, postiženy byly především vysoké školy. Víc jak tisíci novinářům bylo nejen zrušeno členství ve Sazu novinářů, ale museli opustit svou práci v redakcích.

Začala nová vlna komunistického pronásledování. Opět se otevřela vězení pro politicky pronásledované. Přes deset tisíc Čechů a Slováků uteklo do ciziny. Československo vyhaslo. Odmlčel se jeho hlas. I komunistická moc bez jakékoli společenské opory se cítila slabá, izolovaná a bezradná. Jen se ohrazovala proti protestům ze zahraničí a vykřikovala do světa, že v Československu nebude nikdo pronásledován ani pro činnost v roce 1968, ani pro své politické přesvědčení. A zatím byli lidé znova odváženi ze svých bytů a posazováni za mříže. Vládnoucí moc se strala především o to, aby země mlčela, aby se nepozvedl sebemenší hlas, ale současně pečovala o to, aby lidem nabídla tolik konzumu, kolik jen bylo možné. Cíl byl jasny: přetvořit občany na konzumenty, mlčící konzumenty.

A tak ti, kteří byli z vůle Kremlu přivedeni k moci, rozpoutali ohlušující propagandu proti roku 1968, propagandu, která posluchače oběhávala tvrzením, že sovětská armáda svou invazí do Československa zabránila krveprolití. Současně začali překotně plnit trh nedostatkovým zbožím a ty, kteří se nechtěli přizpůsobit, chytla pevně pod krkem. Seznamy zakazu neustále bytněly. Co všechno je dnes v Československu zakázané: autoři, knihy, filmy, obrazy, plastiky, divadelní hry, hudební skladby, vědecké práce, filosofické eseje a především práce historické.

Představitelé vládnoucí moci jsou živí ze strachu. Obávají se všeho, co vypadá jinak, než oni sami, co zní jinak, než jejich vlastní hlas. Obávají se i toho, co jen trochu zavádí samostatným myšlením, co vychází z nejlepšího vědomí a svědomí člověka. A přitom právě ti "jiní" jsou

skutečnými představiteli sedmdesátých let v Československu.

4.

Na začátku oněch let napsal Ludvík Vaculík román Morčata. Rukopis rozepsal na psacím stroji do více kopíí, které mu jeho přátelé pomohli svázat. Deset kusů Morčat, to byl začátek toho, co se posléze rozšířilo v tzv. edici Petlice. Byl to akt sebeudržení se. Kultura se sama začala chránit před svými pronásledovateli, kteří s ní neznali slitování. Na duchovním hřbitově Československa začala vyrůstat svébytná květina. Tiše, nenápadně, bez pokřiku a přesto o to urputněji zapouštěla kořeny. Potvrzovala mnohým, že se lze postavit na odpor proti všemu. I proti tomu nejhoršímu. V průběhu deseti let vyšlo v edici Petlice na dvě stě knih. A mnoho dalších knih mimo tuto edici. Vznikaly časopisy - literární, teologické, politické, ekonomické, historické. Československý Samizdat sedmdesátých let představuje obsáhlou knihovnu. Nezávislé myšlení a nezávislá tvorba potvrdily národu a světu, že jsou životaschopné. Velkou pomocí pro toto kulturní hnutí byl ohlas v zahraničí, především v československém exilu, který vlastní vynikající časopisy a dobře fungující nakladatelství. Důležitá je i skutečnost, že naši autoři jsou překládáni do němčiny, francouzštiny, italské, angličtiny, švédštiny.

Zakázaní hudebníci hráli uzavřeným společnostenem. V soukromých bytech byla pořádána divadelní představení. Výtvarníci vystavovali svá díla na soukromých pozemcích a zahradách nebo v soukromých domech. Na všem se podíleli i katoličtí a evangeličtí duchovní. Zpívali, kázali, psali. Vznikl dokonce konfesionální samizdat, který svým záběrem a intenzitou předčil ostatní obory. Na tomto základě a v této atmosféře se narodilo - pod vlivem řady mezinárodních faktorů, jako byla konference v Helsinkách a polský KOR, Výbor na obranu dělníků - široké hnutí sebezáchrany Charty 77. Humanistické hnutí, které nepožadovalo nic víc, než aby československé mocenské orgány respektovaly lidská práva a platné zákony. Hnutí, které je otevřeno všem lidem dobré vůle, bez ohledu na jejich původ a světový názor. Hnutí, které pravuje veřejně, aniž by skrývalo své umysly a kroky, bez konspirativních metod. Bezprostředně po zveřejnění manifestu Charty 77 zahájila vládnoucí moc nejen dlouhou a všudypřítomnou pomluvačnou kampan, ale doslova lov na chartisty, především na ty, které mocní považovali za inspirátory. Propaganda a státní bezpečnost pracovaly na plný plyn.

Hnutí Charty 77 znamenalo osvobojující okamžik pro všechny, kteří se ho zúčastnili. Rozlomilo pancíř izolace, na kterém vládnoucí moc pracovala od roku 1969. Stalo se společenstvím lidí jedné výry. Společenství posílovalo jedince, kteří doposud bojovali proti moci a svévolí stranicko-policejního aparátu osamoceně. Vytvořilo jej sedmnáct občanů - z nichž byly sedm ženy. Rovněž tak mezi prvními mluvčími Charty byla žena.

5.

Co jsem dosud napsal, nastinuje vývoj v Československu v sedmdesátých letech. A v rámci tohoto schématu probíhá i obyčejný, všední život. Postiženými jsou - jinak ani být nemůže - především ženy, které se musejí postarat o běh domácnosti, o děti a často k tomu musí chodit do práce. Takové starosti mají ovšem i ženy v Německu, ve Francii, ve Švédsku a kdekoli jinde na západě. Našestarosti jsou však díky všudypřítomným policejním špiclům mnohem různorodější. Zakládají o nás spisy, sledují nás na každém kroku, všude nás pronásledují, odposlouchávají naše telefony, nezastaví se ani před nátlakem na zaměstnance a požadují od nás informace o tom, jak myslíme. Pronásledují naše děti ve školách. V politicky extrémních případech nás špiclují jejich hrubí policajti každou hodinu. Někdy stojí čtyřiadvacet hodin přede dveřmi našich bytů a zanámenávají každého, kdo nás chce navštívit, a většinou ho ani nepustí dál.

Policajti vnikají násilně do našich bytů. Bez ohledu na to, že tu možná žijí staří nebo nemocní lidé, a bez ohledu na přítomné děti. Čmúchají v našich šatnících, v našich postelích, v našich psacích stolech a především v našich knihovnách. Jako honící psi se vrhají na všechno tištěné, na popsané papíry. Zabavují nám psací stroje, zabavují prostě všechno. Policie způsobuje naše vyhazovy z práce a vedoucí závodů nás propouštějí bez mrknutí oka a zcela bezdůvodně, jakmile k tomu dostanou příkaz. Odebírají nám telefony, zabavují nám řidičské průkazy. Nikdo si nemůže být jistý, kdy zas přijdou, ve dne ani v noci. Žijeme ve stavu vysilujícím napětí, v nesnesitelném neklidu, který nám bere spánek a způsobuje nervové a žaludeční potíže a jiné nemoci. Nikdy nevíme, kdy nás odvezou k výslechu, kde na člověka řvou a kde si vymýšlejí šílená obvinění. Zastrašují a ponižují ženy, které odvážejí násilím na vyšteření na venerologickou kliniku. A protože nic nepomáhá a lidé si dál myslí svoje a protože se nehodlají vzdát svého nezávislého názoru a práva jej svobodně vyjadřovat, sahají stále četněji k brutálnějším metodám. Čtyři hodiny tloukli jednoho muže, zapalovačem mu páliли prsty a hrozili mu, že ho utlučou k smrti. Jiné zas vyvezli v zimě neoblečené daleko z města, paděsát, sedmdesát kilometrů, vysadili je uprostřed noci bez prostředků na neznámem poli a nechali je osudu. Jen díky náhodě nikdo z nich doposud nepřišel o život. Ačkoli právě ve chvíli, kdy pišu tyto řádky, dostávám zprávu, že máme i smrteinou /první/ oběť-. Jedej z nás byl shozen na dno propasti, která se jmenuje Macocha, propasti poblíž Brna. Pozdě po pánoci vtrhli do bytu mladé ženy, zavázali jí oči, strhali z ní šaty a vyhrožovali znásilněním.

Není nikoho na koho se lze obrátit se stížností. Dopisy lze sice adresovat na generální prokuraturu, na předsedu vlády, na prezidenta republiky - nikde však nikomu nepopřejí sluchu. A žehy se chvějí. Ze strachu o muže, o děti, o přátele, o blízké, také o sebe. V takové atmosféře tedy žije nejen těchto dvanáct žen, s nimiž Eva Kantůrková rozmlouvala. Tak žijí všichni, kdož odmítají sklonit hlavu. Jsou jich tisíce. A vedle nich miliony těch, kteří se pokouší se skloněnou hlavou přežít.

Griesbach, listopad 1981

X X X X X X X X X X

Z dopisu Ivana Jirouse

Milá Juliánko!

Včera mi vrátili dopis, který jsem ti napsal před čtrnácti dny, když jsem sem přijel, že je prý nečitelný. Nu, budu asi muset k staru měnit rukopis. Kdybych vyšel z pomocné školy, tak bych tyhle problémy neměl. Za ta léta vězení se mi nestalo, že by někdo můj dopis nepřečetl. Jaký mám pocit, to je ti asi jasné, nejhorší na tom je, že jsem žil v představě, že nevíš, kde jsem. Hlavně tebe je mi líto, na sebe radši nemyslím, snažím se - marně - vyjasnit situaci, ve které jsem a dívat se na ni s odstupem, jako bych byl už venku. Dobrá metoda, že lze použitelná hlavně v teorii. Takže ted ti pišu ten původní dopis, jelikož nemám sílu, chuť ani možnost napsat něčeho kliudného znova. Jsem obklopen tak strašlivou sedlounou lidství, že se o tom nedá ani vyprávět. Tak tohle ti přepisuju. Samozřejmě, že lecos už neplatí nebo je jinak, nebo to cítím jinak - větší paralyzu než přepisovat vlastní dopis jsem snad nezažil. Na tentle dopis asi čekáš s napětím, ačkoliv možná ne, tys byla zřejmě přesvědčena o tom, že půjdu do ~~Valdice~~ Valdice. To, že to může být i Mírov jsi nebrala moc na vědomí, alespon jsem měl ten pocit. Zkrátka jsem tady ve Valdicích - více ti toho ovšem nesdělím, protože to, co mě obklupuje / měl bych snad napsat lidi, co mě obklupují?/, pochopitelně něco takového, že někdo potřebuje k napsání dipisu klid, asi ani neví, a přesvědčovat je o tom hned

první večer se mi ani nechce. Později, doufám si k napsání dopisu občas klidnou chvíliku najdu, ale ted jsem teprve na tzv. nástupním oddělení a dopis musím napsat hned, děj se co děj, protože ho hněd ráno odevzdám. Jsem rád, že už jsem tady, přes ty eskorty jsem byl dost roztěkanej a nervózní. Přece jen je lepší vědět na čem člověk je. První dojmy jsou spíš příznivé než ne - tím myslím zacházení ze strany příslušníků, o lidském materiálu nechci hovořit, uvidíme na jakou se dostanu práci, Miláčku, piš mi, prosím Tě, ted ty první týdny častěji, můžeš-li, třeba i kratší dopisy, abych se měl čím potěšit v tom období aklimatizace....

Ted jsem si teprv uvědomil, že jsem ti poslední dopis posílal ještě před soudem, takže bych tam málem ani nenapsal o dojmech, který jsem z toho měl. Vlastní soud pochopitelně komentovat nebudu. Tys mi připadala prudce elegantní, ale nějaká uspěchaná - nebo to bylo jenom po té cestě? Nesmírně mě potěšili přátelé, kteří se s námi přišli rozloučit - stačil jsem očima vyfotografovat jen dva ... Byl jsem dojatej, když jsem při odjezdu naší Avie slyšel pozdravněj křik toho zástupu. Byl to pravý opak toho odcizeného křiku ze závěru Cizince, který mám v takové oblibě /"chtěl bych, aby mě vítali křikem plným zášti"/. Je to možná jenom iluze, ale představa, že se člověk snad přece jenom trochu zapsal do srdeč jiných lidí, na mě zapůsobila nesmírně hojivě.

X X X X X X X X X X